

Inserati se sprejemajo in velja  
tristopna vrsta:

3 kr., če se tiska 1krat,  
12 " " " " 2 "  
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se  
cena primerno zmanjša.

#### Rokopisi

se ne vračajo, ne frankovana  
pisma se ne sprejemajo

Naročnino prejema opravilno  
administracija in ekspedicija na  
Starem trgu h. št. 16.

# SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.  
za pol leta . . . 5 " — "  
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 br.  
za pol leta . . . 4 " 20 "  
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan  
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na Bregu hišna  
št. 190.

Izhaja petkrat na teden in sicer  
v torek, četrtek in soboto.

## Napadi na Rodiča.

So ljudje, ki ne morejo prenašati blišča slovenske svobode, in katerim je trn v peti vsak Slovan, ki si nekoliko pomore in izleze iz nizkih stanov do višjih. Sovražijo slovenskega carja, slovenske kralje, slovenske generale, slovenske namestnike itd. Pregnali bi Ruse v Azijo, ali pa dali jim nemškega cesarja, ko bi bilo mogoče, potopili bi Srbijo v žlici vode, ko bi je Rusija ne branila, črnogorskega kneza pa bi videli rajši na vislicah, kakor na prestolu, in že za časa bokeljske vstaje grozili so, naj se Črnogorci preveč urni junaki. Tako bi tudi v Avstriji Čehe in Slovence naj rajši na kislem zelju pežobali. Naj bolj se odlikujejo v tem sovraštvu odpadniki, ker je poturica zmirom hujši od pravega Turka. V Cislajtaniji jih nihče tako v oči ne zbada, kakor slovenski namestnik v Dalmaciji, baron Rodič. Slovan je po njihovih mislih k večjemu dober za kakega hlapca, lakaja, ali za prostaka pri vojaki, za „kanonenfutter“. Neprenosljivo je toraj za te ljudi, da je Slovan priplezal do cesarskega namestnika, da ne skriva svojega sočutja za Slovane, in da vendar ostane na svojem mestu, in je ob enem še vojni poveljnik dežele. Nedavno je Rodiča ovadil poslanec Zschok, da je sočlen srbske „omladine“, kar je pa prav očitna lažnjivost, in kar je gospod Greuter v svojem govoru o vzhodnem vprašanju jako šaljivo in ob enem sarkastično zavračal. Vkljub temu je nedavno v budgetnem odseku Giskra, ali Iskra, pobral to ovadbo in dodal še novih tožeb čez Rodiča, češ, da dela po svoji glavi, da podpira Slovence, da intrigira proti vladi in vstavoverni

stranki, da je skoraj veleizdajalec itd. Rodič pa je našel zagovornika v ministru Lasserju samem; Lasser je rekel: Rodiča ne morem odstaviti, kakor g. predgovornik zahteva, ker ni samo namestnik ampak tudi vojni poveljnik, in kot tak spada pod oblast vojnega ministerstva. Tudi kot namestnik ni samemu meni podložen, ampak vsakemu ministru v dotični stroki. Tudi se Rodič ni nič pregrešil. On je bil vedno vladi vdan, in je delal na to, da se je osnovala v Dalmaciji avstroljubna stranka; (bi bilo treba te nove stranke, če bi bilo vstavoverstvo in avstrijsko domoljublje vse eno in isto? Op. vredn.) Rodič pravi minister dalje, je bil prijatelj Jelačićev, kateri je bil vedno državni in cesarju zvest, Rodič ima križ Marije Terezije, in je dostikrat v bojih zdatno pripomogel k avstrijskim zmagam; to je tedaj star domoljub, kateri se ne sme tako hitro obsoditi. Jaz za znane ovadbe, da bi bil Rodič sočlan „omladine“ in veleizdajalec, tako malo dam, da se mi ni še vredno zdelo, Rodiča o tem vprašati, ali reč preiskovati. Ako Rodič včasih po svoji glavi dela, ne zdi se mi to nobena napaka, ravno narobe, slab namestnik, ki se mora za vsako malenkost na Dunaj obrniti. Ko sem bil jaz na Tirolskem namestnik, delal sem ravno tako kakor Rodič, pa so rekli, da sem dober namestnik. Kdor ima kaj zoper Rodiča, naj pride z dokazi, na drugačne ovadbe se gledé zaslug tega moža ne bomo ozirali. Da je pa Rodič Slovan, in se čuti Slovana, to ni nobena pregreha. Jaz sem Nemec, pa s Slovani prav prav dobro shajam (nemara je hotel reči: če jaz kot Nemec zamorem s Slovani shajati, zakaj tega ne bi mogel rojeni Slovan Giskra?).

Tako je govoril minister, in veseliti nas morajo te besede, ker iz njih zopet vidimo,

kakor iz pisave vradnega Frdb. o svečanosti Schillerjevi, da si ministersvo, ki je izšlo iz vstavoverne stranke, že več ne upa prezirati Slovanov, in se jim hoče približevati, kakor vidimo iz poslednjega stavka, ko minister notranjih zadev pravi, da prav dobro shaja s Slovani.

Giskra pa je šel z dolgim nosom proč, in strastni nemškutarji so za eno blamažo bolj bogati. Iskali bodo morda zdaj novih zločinov, ktere bi mogli Rodiču očitati, pa jih boje ne bodo našli. Nauk iz vsega tega dogodka pa je, da s strastnimi nemškutarji nikoli ne bomo mogli prav shajati, ker oni po vsej sili hočejo, da bi jim Slovani na vse veke robovali, ker jim je vsak Slovan trn v peti, ki po svojih zaslugah pride do kake višje službe. Saj jih menda tudi nad Rodičem le to jezi, da ni ostal korporal ali feldwebel, in da je postal tako velik gospod, ko je Avstrija vendar le nemška! Slovenska Dalmacija pa bi morala dobiti namestnika, ki bi vsacega dal zapreti, ki bi „živio“ zavpil, in nemški jezik bi se moral vpeljati kot deželni jezik v vrade in šole, saj je Avstrija nemška! In kakor je pod Giskrovim ministerstvom nastala vstaja v Dalmaciji, tako bi taki ljudje ne imeli nobene vesti, če bi še enkrat začeli stiskati slovenske Dalmatince, in če bi kri prav curkoma tekla. Hvala Bogu, da Giskra je administroval, in se njegovi časi več ne povrnejo. Spoznali so merodajni krogi, spoznalo je celo sedanje ministerstvo, da se s Slovani s silo malo opravi, da jih je nevarno dražiti. Boljšo metodo ima sedanje ministerstvo, ki skuša mirno in brez vsega hrupa doseči svoj namen. S tem tudi res več doseže, ko je in bi dosegel Giskra s silo, s katero bi vse pokvaril in svojim več škodoval kakor pa nam.

## Vzor pravega katolika in rodoljuba.

XI.

Dne 28. in 30. junija molilo je vse rimsko mesto za O'Connellovo dušo. Sloviti govornik italijanski č. o. Ventura iz reda teatinškega dobil je od sv. očeta Pija IX. povelje, da prevzame mrtvaški govor na čast Danielu O'Connellu. Ta govor je mojstersko delo naj-novejšega pridigarkega govorništva. Obsega tri tiskane pole. Podajamo ga v kratkih potezah.

V vvodu načrta, kako misli orjaka novejšega časa opisati, tako-le začenja:

„Spremenili so se torej dnevi, katerih smo tako veseli pričakovali, v dneve žalosti in bolesti; prišel je k nam, ali, ah! ne tako, kakor smo ga pričakovali. Tako tožil je sv. Ambrozij po cesarju Valentinjanu, in tako moramo tudi mi objokovati slavnega neumrljivega katolika D. O'Connella, onega, ki je bil najlepši kinč katolicizma in največja, najposebnejša, najčudovitejša oseba najnovejšega časa; še predno

se je Pij IX. svetu pokazal. Rim ga je pričakoval, da bi slavil njegov prihod, a videl je, kako je v njegovo obzidje došel le del njegovih minljivih ostankov, njegovo srce, in le zato, da ga objokuje. Veselili smo se, pričakovali, da ga bomo živega občudovali, in danes smo se zbrali, da opravimo molitve za kristijana, ki ni več med nami. A od kod, moji preljudi bratje, izvira ta želja, ta gorečnost, ta navdušenost, ki vas je nedavno napolnjevala, da občudujete O'Connella živega, da slavite njegovo ime in njegov spomin? Kako je zamogel inostranec, 500 ur daleč od Rima rojen, vzbuditi tako vsestransko pozornost? Mislim, da poznam vzrok, da ga čitam v vaših srcih; kajti jaz poznam vas, in vidim, kako vas navdušuje vzvišena ljubezen do dveh velikih reči, v katerih je vsa moč; kajti karsikoli razve nju mislimo, vse je praznota, in kar počenjamo, ničevost, kar delamo proti njima, nesreča, in kar njima nasprotuje, minljivost; te ste: prava vera in prava svoboda. Daniel O'Connell, Simon novega zakona, bil je torej res veliki,

ker je celó svoje življenje temu žrtvoval, da pomaga pravi cerkvi, pravemu svetišču božjemu do zmage na zemlji, in ker je rešil svoje ljudstvo tlačenja. Zaslužil je zato lepo hvalo, ktero pripoznava sv. pismo starega zakona Simonu: „Simon veliki je rešil svoje ljudstvo pogina, in okrepčal tempelj v njegovem življenju.“ Plemenita ljubezen: za vero in svobodo, ki je doma pri vsih dobrih vladarjih, vsih velikih možeh, pri vsih pravih učenjakih, v vsih vzvišenih dušah, v vsih zlahtnih srcih, nahajala se je kakor osebljena v Danielu O'Connellu; in se kazala na njem v svoji popolni naravi, v celi moči svojega prepričanja, v popolni oblasti svoje moči, v celi velikosti svojega učinka; in zato se ta izvanredni mož, ki je bil daleč od vas rojen in je daleč od vas živel, občuduje in obžaluje, kakor bi bil v naši sredini rojen. Zato je vzbudil ta veliki značaj, ta vzvišena natora, vso vašo naklonjenost. Zato vzročuje njegovo plemenito srce, ki je vtripalo le v ljubezni do vere, do domovine in do ubožih, da vaša srca hitreje bijejo.



## Nove premembe pri političnih vradih.

(Hermanov govor. Konec)

„Jaz ne vem, ali so na Dunaji kaj slutili, da le to je koristno, kar je prav, da so postavili dostojnosti in npravnosti, katerim so tudi državne uprave podložne, če se noče, da vse na dvoje gre. Praksa, s katero se dela, daje misliti, da se priznavajo k onemu nevarnemu načelu, da politika z moralo nima nič opraviti. Kako bi drugače mogoče bilo, da si država, ki se sama imenuje stranko in se kot taka tudi obnaša, vse dovoli, za kar ima v tem trenutku moč, tako da ni nobena pravica, nobeno imenje, nobena svoboda več varna pred njo. Če opomnim na nekatera dejanja upraviteljstva, ktera kažejo jako široko vest države, na nikogar kamenja ne lučam, in hočem le dokazati, da je zlasti upravna politika potrebna poprave, reforme. Oficijalna država! O njenih krivičnih volilnih redih in umetno pridobljenih večinah ne govorim; ali mar ustava, centralistična, ne obstoji iz oropanih narodskih pravic? (Veselost na levi.) Ali ni bil chabrus javna politična goljufija in se mar ne opira državni zbor na chabrus? Če se slovanskim narodom njih jezik roparsko jemlje ali pa počasi in neopaženo krade, ali ne bi bilo to nepravno? In mar se to ne godi? Sistematično se godi in kljub § 19. Nj. eksc. g. naučni minister bi lahko mnogo o tem pripovedoval, kako se dela politika po narodih. Vzemite tudi, kako država ravna s katoliško cerkvijo in drugim ž njo ravnati pripušča. Ali si morete kaj grjega, bolj nepoštenega in nepolitičnega misliti? Imali sluto tem, da se morate cerkvena in posvetna oblast druga drugo spoštovati in podpirati, če se hoče družbinski namen izvrševati? Ali ni bilo prejšnje ministerstvo, ki je hotelo mir med narodi, odpuščeno, in sicer potem, ko je imelo večino dveh tretjin za-se? In ali ni bilo naslednje Slovanom, katoličanom in konservativcem vseh narodov političen udarec v obraz? Njegova dejanja so to potrdila, in najbrže, da zato tako dolgo stoji in tako trdno.“

„Ali ne kultivira oficijalna država grde nehvaležnosti? Ali ne zatajuje tistih, ki so se za njo žrtvovali, in se ji ne vklanja sebi v nečast onim, ki so jo izdali in tepili? Ali se ne posluša vedno bolj na vnanje dežele in se ne iščejo vnanje zveze dvomljivih vrednosti, namesto da bi se iskala zveza z lastnimi narodi? Če se toliko let malomarno gleda nesreča ginečih narodov in na vnanjo spridenost,

ki je še buja, kakor vse zgubljene bitve, opiraje se trdovratno na vstavno pismo; če se pusti ali celó pomaga, kako ena klika hodi narodom po glavah in se ne more odločiti k pravičnosti: ali bi se temu reklo vladanje? Ker je že vso oblast na Dunaj skupaj pograbila, zakaj se ne rabi na korist narodom? Narodi in stranke so že davno pisma svoja premenili in spise zavili, zakaj se ne odloči? Kam bo to prišlo, če oficijalna vlada, ki bi morala biti vsem v izgled, v vsakem oziru slab izgled daje? Otrpnela morala oficijalne države nas v pogubo vodi, ki je ključ do vseh naših trpljenj, do vseh naših zagrizenosti, do naše notranje in vnanje nezmožnosti, do one omahovalne politike, ki domoljubom rudečico v obraz sili, in ki dela Avstrijo za alijance nezmožno, ker ni zanesljiva in odkritosrčna. Brez morale tudi v politiki ne gre, brez nje ni poguma. Morala v državni upravi je narodom za življenje potrebni zrak, brez ktere ga ne morejo obstati.

Nemoralen je centralizem, ker pomenja vedno zlorabljenje oblasti. Na njegovih tleh so zrasla posilna dejanja, katerih sem omenil.

Centralistični sistem ni zmožen, da bi bil moralen in moralno delal, ni zmožen, da bi pod principom morale vse zjedinijal k zlošnemu življenju družega poleg družega, k zlošnemu delovanju družega z družim. Izgraje enega proti družemu, da bi na ta način pod jarmom imel vse, dela svojim narodom življenje v državi nestrpljivo in jih paha na ven.

Ker država ne rabi svoje oblasti na pravi moralni način, jej zdaj nihče več ne želi vspeha, je vsakemu vse eno, ali pa se mu še dobro zdi, ako se državi primeri kaka nesreča.

Da država se svojim sistemom in svojo politiko tudi na ven ni zmožna delovati, to dokazuje njena politika onemoglosti ob uri, ko se rodi nov svetovni red.

Velika država, tako piše avstrijsk domoljub in politik, katero njena politika tako daleč privede, da svojim narodom ne more vdihati ljubezni, svojim prijateljem ne zaupanja, svojim sovražnikom ne strahu, taka država najbolje stori, da svojo hišo v red spravi, kajti njen obstanek se nagiba h koncu. Omahljiva politika in polovičnost svedočite vedno o slabosti značaja in sodenja, in kdor ene misli ne more

popolnem pojmiti in izvesti, ta ni sposoben za državnika, najmanj pa še za avstrijskega, ki mora v svesti si cilja in navdušen z npravnimi načeli, trdnega koraka naprej stopati, ako hoče, da osrči prijatelje monarhije in razoroži njene sovražnike. Se li ima na Dunaji moč in veselje, s temeljitim spremenjenjem sisteme in s poklicanjem drugih mož državo oteti z robu gotovega propada, tega ne vem, le toliko rečem da je država pod vsemi razmerami dolžna, deželam njihovo dedščino izročiti v samoupravo. Deželam je treba vsakej posebej samostojne, npravno-ozbiljne, složne, krepke, stalne vlade, ki njihove zadeve oskrbuje z ljubeznijo in razumom, da se zopet okrepečajo od one siromaščine, v katero jih je pahnilo onemoglo, strankarsko dunajsko gospodarjenje, ki ima le poguma proti svojim lojalnim narodom in strankam. (Dobro! na desnici.)

## Politični pregled.

V Ljubljani, 17. novembra.

### Avstrijske dežele.

**V državnem zboru** je 14. t. m. govoril grof Hohenwart o nasvetovani premembi političnih vradov. Govor njegov se v glavnih načelih strinja z govorom Hermanovem. Hohenwart dokazuje, kako nepraktično bi bilo politične vradnike razpostavljati po okraju; treba bi bilo v ta namen najmanj 500 vradnikov, ki bi s kancelijami in drugimi stroški deželo stali 2 milijona gld.! Po njegovem mnenju tedaj je treba spremeniti sistemo ter deželam dovoliti tako avtonomije, da bode deželni glavar najvišja oseba vsih vradov, da ne bomo kakor doslej poleg cesarskega namestnika imeli še deželni odbor, ki pa nič izvršiti ne more. Kakor je govornik v začetku govora svojega omenil, bi bilo jako čudno, ljudem dajati pravice, v porotnih sodnijah razsojevati čez življenje in smrt, čast in poštenje ljudi in v zborih razpravljati najvažnejša prašanja, odrekati jim pa zmožnost izvrševati družinski, gasilni, policijski red itd. Glavni načelnik pa bi moral zlasti gledé deželnih postav odgovoren biti deželnemu zboru. Ker je po dolgem govorjenji govornika začela obhajati neka slabost, nehal je govoriti. Sicer mu je kmalo odleglo, a ker si ni upal nadaljevati govora, je predsednik zbor sklenil in prihodnjo sejo nastavil na danes, da bo grofu Hohenwartu mogoče končati svoj govor.

**Na Dalmatinskem** je pri volitvah za deželni zbor zmagala narodna stranka.

Vi ste me torej prehiteli, vi mi naznanjate, vi mi kažete pot hvalnega govora, ki bi ga naj govoril temu orjaku, kojega zgubo obžaluje krščanski svet; vi pričakujete, da! vi hočete, da ga vam predstavim kot dovršen vzgled pravega državljana in pravega kristijana.“

Govornik prične sedaj s prvim delom svojega govora in opazi tu: „Edna onih besed, ki so se po svetu naj bolj napačno in krivo rabile, je beseda: „ljudstvo“. Pridjalo se je ime „ljudstvo“ že vsakej prenapetj sekti, vsakej nemirnej stranki. Imenovali so previdnega, častilakomnega človeka, tribuna, konsula, diktatorja „ljudstvo“. Zvalo se je „ljudstvo“, kar je bilo le dračje, izmeček, sovražnik ljudstva. In kolikokrat ni morala biti skupna zadeva „ljudstva“ privatna zadeva majhnega številca, in volja „ljudstva“, kar je bila le neumnost in trma pojedinca — in svobode „ljudstva“, kar je bila le njegova sužnost.“

Ako so bile te žalostne zmotnjave večkrat sad hlimbe in zločinstva, ni bilo tudi redko, da so izvirale iz neumnosti in krivega

pojma. Koliko jih ni mislilo, delati odkritosrčno za srečo svojega naroda, pa so mu le pogin nakopali? Koliko jih ni z namenom, pridobiti mu svobodo, napravilo njegovih spon le težejih, in njegove sužnosti le gotovejše? A zakaj je tako prišlo? Ker si vsi ti niso od prave vere izposojevali pravil večne pravičnosti, ki so zamogla podpirati reč naroda in njegove prave svobode; ker so Boga izobčili od svojih posvetovanj, a brez Boga pa mogoče ni, o kateremkoli oziru zboljšati položaja ljudstev.“

Govornik kratko omenja odgoje O'Connellove, strašnih prizorov francozke prekucije, katerih svedok je bil on sam, in ktere so vdihnile naj večji stud in mrzenje do punta in nereda, in ki so ga prepričale, „da ni ničesar nespametnejega in nevarnejega, nego oklicevati človeške pravice, božje pravice pa z nogami teptati; svobodo vtemeljevati na podrtinah sv. vere, postaviti dajati pod vodstvom strasti; da je sv. vera vse in filozofija pa nič ali skoro nič, ako želi kdo narod pre-

roditi. Tako ga je podučevala previdnost v tej visokej in vzvišenej socijalnej znanosti, ki bistveno brani in varuje red in je prijateljica prave svobode, in ki je bila pozneje, rekel bi, tovaršica njegovih načrtov, voditeljica v njegovih činih, njegova moč v bojih in vzrok njegovih zmag. Gorje Irskej, da ne bi bil O'Connell v tej šoli odgojen in od teh naukov prešinjten!“

Tri sto let je irsko ljudstvo od svojih sovražnikov prenašalo vsa trpljenja, ki si jih domišljevati zamoremo, revščina dosegla je ono stopinjo in irsko ljudstvo je tako oslabevalo, da je mogel le mož, kakor je O'Connell, še upati rešitve pred poginom. Irske razmere naslikal je govornik s temi besedami: „Koga vidim tam, kako se bliža trepetaje, omahovaje, počasnim korakom volitnej urni? Nesrečen najemnik in družbinski oče je; bil je v stolpu zaprt in njegov upnik, gospodar zemljišča, podaril mu je z ljutim usmiljenjem svobodo s tim pogojem, da glasuje proti O'Connellu; ljubezen do prežalostne, zapuščene družine pre-



## Vnanje države.

**Iz Belgrada** se poroča, da so tamšnji umetniki, časnikarji, profesorji in pisatelji Černajevu 11. t. m. izročili adresu, v kateri pripoznavajo zasluge njegove za Srbijo. Stal je na jugu, pravijo, kakor skala, ob katero se je zaletavala moč muzelmanska, pa je ni mogla razdrobiti, dasi jo je nekoliko premaknila. Večkrat je zmagal, kakor bil premagan. Černajev je v svojem ruskem odgovoru rekel, da bi Turki ne bili dosegli čisto nič, da bi bila Rusija o pravem času prihitela na pomoč, katero so vsi prijatelji dežele in vsi Slovani želeli.

**Bosenskim** beguncem na Hrvatskem, kakor smo že poročali, godi se strašno slabo. Kupoma umirajo za lačno jetiko (Hungertyphus), ker se jim ni zadostno pomagalo, dasi so pošiljali deputacijo na deputacijo k banu. To bolezen tudi domači dobivajo, ker je nalezljiva, in tako se je razširila že čez več hrvatskih vasi.

**Ruski** vnanji minister knez Gorčakov razposlal je zastopnikom ruskim pri vnanjih vladah okrožnico, v kateri jim naznanja, da ima car trdno voljo pomagati kristijanom na Turškem in da je v ta namen na noge spravil del vojne. Car sicer noče vojske, vendar ne bo prej miroval, dokler ne bo Turčija dala poročila, da hoče s kristijani po človeško ravnati. — Obsodba zoper Strousberga in tovariše se je razglasila. Strousberg mora iti na tuje, Landau in Poljanski v sibirsko mesto Tomsk, Borisovski v Olonec, Schuhmacher pa za en mesec v ječo.

**Turški** ministri so sklenili, da je bolje vojskovati se do zadnjega dihleja, kakor pa izročiti se nečastnemu varstvu Anglije! Rusija zoper to nič ne bo imela, ker ima tem večjo priliko pričeti vojsko s Turkom.

**Priprave za smrt sv. očeta.** Ostudno in nedelikatno je obnašanje liberalcev, če se spravijo nad sv. Očeta. Ali ni gnjusno, da se vedno o njegovej smrti pogovarjajo, in kaj bo potem? Ne morejo ga živega videti, Bog pa jim le noče storiti ljubavi, da bi ga k sebi poklical. „Köln. Zeitung“ iz Rima poroča, da hoče italijanska vlada, če papež umrô, z vojaško silo stopiti v Vatikan, zapečatiti njihove reči, in menda nadzorovati tudi novo volitev, in ne vemo, kaj še. Najbrž hočejo na volitev vplivati, kar jim bo pa spodletelo, tudi hočejo menda prihodnjemu sv. očetu prikrajšati pravice, vzeti mu suvereniteto v Vatikanu.

magala je čuvstvo dolžnosti proti njegovej domovini in njenemu rešitelju; in mož je pripravljen glasovati, kakor se zahteva od njega. Vendar kaki glas ženski slišim? Nesrečen mož, kaj hočeš storiti? Misli na svojo dušo in na svobodo! O žena! Bil je glas njegove žene, ki je više cenila zmago O' Connellovo nego osvobodjenje svojega moža, rešitvo svojih otrok. Njen zvonec glas je spet zdramil nesrečnega moža, in pozabivši, da je soprug in oče, spomnil se je, da je državlján. Glasoval je za O' Connella in potem se mirno povrnil v ječo. Bliskoma raznesla se je ta veličastna beseda njegove velikodušne žene od enega konca tega otoka svetnikov do drugega. Vdolbela se je v rudo, zapisala na zastave sedaj obstoječe katoliške zveze. In po vsej pravici; kajti ta beseda je pripovedovala na kratko celo zgodovino tega junaškega ljudstva in izrazovala čuvstva pravega, nepokvarjenega irskega srca; ki je skozi 300 let vse darovalo za Boga, domovino, vero in svobodo.“

(Dalje sledi.)

in storiti ga podloženga kraljevega, kakor so škofje. Če je tako, novi papež lahko ide drugam, Lahom pa kličemo: bójte se Boga, vi šalobarde, ki ste še vse vojske zgubili, in imate pogum samo še do starega in slabega starčka, ki je zapuščen od sveta. Pa če je zapuščen od svetá, ni zapuščen od Boga! „Agencia Štef.“ naznanja, da dotično pismo je ponarejeno.

## Izvirni dopisi.

**Iz Radolice**, 14. novembra. (Beseda o umetnijskih izdelkih dežele kranjske.)

Nekako veselo sem bil ginjen, ko sem bral v 130. št. Sl. dopis z Gorenjskega, da moramo svoje moči na vse strani napeti, če hočemo dobiti popolno znanje domače zgodovine, ker sem prevedel, da vendar dohajamo k spoznanju, da ne samo jasnost v politični zgodovini nam daje popolno celostno podobo življenja naše dežele in naroda. Vsa duševna delavnost, od stroge vednosti do proizvoda umetniške domišljije naših pradedov se mora pred nami odkriti, ako hočemo njihovemu življenju pravo ceno dati. Da v ta okrog spada cerkvena zgodovina in z njo tesno spojena cerkvena umetnija, bilo je iz imenovanega dopisa razvidno.

Zgodovina cerkvene umetnije naše domovine bi tedaj bila potrebna, da se obseg naše zgodovine popolni. Ni nam zameriti, ako je do sedaj še nimamo, saj še drugi narodi, ki so bolj samostojni, še le pretečenih 30 let tudi na to obzir jemjejo. Sedaj je pa to misel časa, in prizadevanje vseh izobraženih narodov so s posebno skrbnostjo na to obrnjena; torej se tudi mi tej misli ne vstavljamo.

Čemu pa nam znanje vsega tega? Čemu premetovanje izdelkov davno minulih časov? Saj se mora umetnik sedanjih dni, ako hoče kaj izvršiti, vkloniti sedanjim cerkvenim zapovedim, in sedanjim idejam. Pa ravno to je praktična stran in poseben vzrok, ki nas mora k temu preiskovanju pripraviti. Nam li ne kažejo ravno ti izdelki isto popolnost notranjega življenja, isto voljno vdanost, katero splošni duh sedanjega časa toliko prezira, ali nadoimestilnega tešila za njo dati ne more? In sedanje ideje kaj hočejo drugega biti kot nadaljevanje Kristusovih ukov, a toliko bolj vestno, kolikor popolnejši nam je odkrita božja vsegamogočnost nasproti časom, ki jih imenujejo temne in mračne.

Drugo vprašanje je, kako hočemo te zgodovinske fragmente skupaj spraviti? Naša dežela je precej oddaljena od središča, kjer je komisija za starinsko raziskovanje svoj sedež vstanovilo. V „izvestjih centralne komisije“ se le redkokrat naša dežela spominja in temu se ni čuditi. Kje so bili pri nas večji možje, katerim bi bil imenitni posel, preiskovalca in dopisovalca prav pristojal, ki bi imeli popolno znanje vseh potov zgodovine in umetnosti, ki bi znali natanko določiti čas zloga in različne posebnosti, ki jih mu je tek vtisnil? Prejšnji čas pri nas skoro ni bilo mogoče, da bi se bili izurili taki možje, in če si je g. P. Hicinger prizadeval tudi v tem si pridobiti nekatere pojme, bilo je to bolj diletantično kot strokovnjaško. Dimičeva zgodovina kranjske dežele je v tem oziru pravo ogledalo naše vednosti: kako malo omenja, kako površno in nezanesljivo.

Pri tolikem številu cerkva naše domovine bi se za to reč obširno gradivo nabralo, akoravno niso bogato opravljene. Marsikaj posebnega v umetelnosti bi se lahko konstatiralo, in doguali vzroki, zakaj tako? Naj omenim,

kar sem sam opazil. Na dveh starih podružnicah, ki ste si oddaljeni kakih 6 ur, nahajajo se slikarije v duhu časa štirinajstega stoletja, a letne številke kažejo na 1614—1620, torej pri nas konec protestantizma. V času, ko je že doba slavne laške renesance posnemovalce imela, in ko je na drugi strani naturalizem v oblasti imel malarijo in naobrazovanje, ko je v Italiji slovel A. Carau in Caravaggio, v Nizozemskem se razcimila narodna umetnija z imeni Rubens-a in V. Dyka, in na Španjskem se preslavljal Murillo s svojimi najglobejejo notranjost odsevajočimi umotvori; v tem času bi bil torej slovenski umetnik slikal v duhu gotičnih slikarskih šol, in to ne posamezne podobe, ampak celi ciklus?

Kolika dejanska korist bi pa bila tudi za naše sedanje umetnike različnih strok, ko bi se taka stara cerkvena oprava, ki ni več za očitno rabo, skupaj zbrala in za poduk izpostavila. Bi ne bil to nov podbudek za našo obrtno delavnost, za katero se tako malo trudimo?

Pa predaleč sem zašel od nasveta, kako to skupljanje pričeti. Novega sicer ne vem in novega nam tudi treba ni; kar so drugi za dobro spoznali, poskusimo tudi mi.

Pred kakimi 20 leti so tudi na Nemškem spoznali to potrebo in po naročilu pruske vlade sestavil je učeni ohranjevalec Kvast izpraševalni obrazec za sostavo inventarja umetniških spominjkov pruske države, in ta obrazec objavil je marljivi H. Otte v svojem „Archaeologischer Katechismus“, kateri služi za razložanje vseh vprašanj. Jaz bi dejal, da tistemu, ki bi se pečal s preiskovanjem, naj bi to služilo za vodilo. Prepustim pa odločilo višjim in veljavnejšim krogom, da se le za delo odločijo.

Morebiti se bo mislilo, da čest. duhovščini ponujamo novo delo? Ne rečem, da ima duhovščina dandanes naj bolj čas, a to si upam izreči, da ima do sedaj še največjo zmožnost za napravo taci inventarjev po vodilih omenjene Otte-ve knjige. Da bi bilo to delo inventarjev prav popolno, tega, se ve da, ni pričakovati, ker s prečitanjem umetniške priročne knjige še nismo strokovnjaki in le tak mora imeti zadnji razbiralni posel. Odlašati nam pa ni, ker čas vedno terja svoje žrtve, in če prej rešimo, bolje je. Na delo vsak po svoji moči, da dopolnimo našo zgodovino, da rešimo dragoceno blago našega naroda in ga postavimo v izgled pokvarjenemu okusu sedanjega časa. J. V. m.

## Domače novice.

V Ljubljani, 18. novembra.

(Seje mestnega odbora) 16. t. m. se je vdeležilo z županom 25 odbornikov. G. župan naznani, da je mestni odbor dunajski v dar poslal svetinjo, ki jo je dal kovati v spomin pet in dvajsetletnice vladanja cesarjevega, ter se pooblasti, da odboru dunajskemu za to sporoči dostojno zahvalo. Tudi odgovori na interpelacije stavljene v zadnji seji. Glede meščana, ki je zahteval, da mora policija z njim slovenski govoriti, pa je bil zaradi tega tiran v mestno hišo, pravi, da ga niso zaprli, ampak nemudoma izpustili, ko se je z vradnikom dogovoril, kako in kaj. Glede njive, ki jo vživata mestni ekonom in vrtnar odgovarja, da se jima bo brez ugovora vzela, če bi jo mesto potrebovalo za kaj drugega. Zadeve branjevcev pa so na dnevnem redu današnje seje. Pred prestopom na dnevni red g. Horak vpraša, zakaj se g. dr. Bleiweisu, ki je bil že



1. 1867 imenovan za častnega meščana ljubljanskega, še zdaj ni izročilo dotično pismo? G. Regali pa vpraša, zakaj se je nekterim gospodarjem prav po nepotrebnem nabilo toliko novih števil; dalje hočejo li tudi pod Golovcem na Hradeckovem predmestju napraviti kaj svetilnic, in je g. županu znano, da mestni vradniki pogosto brez dela postopajo, namesto da bi v vradnjah delali in postregli ljudem. G. župan obljubi na vsa ta vprašanja odgovoriti v prihodnji seji!

#### Dnevni red:

I. Nadaljujejo se računi in proračuni mestnih šol za l. 1877. Pri obrtniški šoli se oglasi g. Regali in povdarja da znesek je odveč; vlada naj podpira šolo; od večernega podučevanja tudi ni nobene koristi, ampak moti se le hišni red. Ko se sprejme odsekov nasvet, zahteva g. Regali, da se njegov protest zoper to podučevanje sprejme v protokol. Klici: zur Ordnung; g. Regali ugovarja in g. župan mu odtegne besedo.) — Tudi drugi računi in proračuni se potrdijo.

II. Prošnja nekterih prebivalcev na Bregu, da bi se pustile stopnice do Ljubljane pred Blaznikovo hišo, odsek podpira s pristavkom, da naj se puste toliko časa, dokler so sedanje za rabo; kadar bi jih bilo treba popraviti, naj se odpravijo, kakor je odbor dvakrat že sklenil. G. Horak podpira ta predlog in nasvetuje, da naj se te stopnice postavijo k Gradašici pred vojaško kosarno v Ternovem. G. Regali vpraša, zakaj se je reč izročila tivilskemu odseku. Poročevalec Lasnik odgovarja, da ta odsek je imel skrbeti za vravno Brega. Sprejme se nasvet, da se morajo stopnice odpraviti.

III. Predlog Potočnikov zaradi vravnave in olepšanja obrežja ob Ljubljani in Gradašici se odloži za prihodno sejo, ker ni tako važen in nujen, da bi se moral že zdaj rešiti.

IV. Pri mestnem računu za l. 1875 g. Potočnik graja, da se je neki izdatek, ki je bil v proračunu nasvetovan z 18.000 gld., povikšal za 13.000 gld., ter vpraša, če v tem niso zapopadene stavbe, za katere odbor ne ve. G. Kaltenegger omenja, da bi ne bilo prav, če si mesto prisvoji neke vložene denarje (okoli 80 gld.), ker se lastnik že veliko let ne oglasi. Poročevalec dr. Supan odgovarja Potočniku, da v proračunu ni na drobno naštetih nova šola, ne novi most čez Gradašico i.t.d., toda za posamezne reči se ni več izdalo, kakor je bilo od odbora določeno. Za ohranitev mestnih posestev pa se je 1800 gld. več izdalo, ker se ne more že naprej natanko določiti cena te ali une potrebne reči, tudi se vselej ne ve, kaj bo ravno treba popraviti. Pri glasovanju se potrdijo vsi računi raznih mestnih zakladov. — Bolnišnici za otroke se dovoli dosedanja podpora 300 gld.; nasvetu, da bi se 3 policajem, ki skrbijo za revizijo psov, dala nagrada, se ustavlja g. Regali, češ, da le izpolnujejo svojo dolžnost, a večina jim dovoli po 10 gld. nagrade.

V. Zaradi novega mosta čez Gradašico, kjer se izteka v Ljubljano, nasvetuje g. Potočnik, da naj se reč odloži, da se bo ozir vzelo tudi na to, bi li ne bilo mogoče Gradašico še bolj obrniti, da bi s peskom ne zasipala Ljubljane in ne škodovala mahu. G. Lasnik in Bürger ugovarjata, Potočnik pravi, da ni zoper nasvet, če se na njegovo opombo pri zidanju jemlje ozir ter spodnji del tako naredi, da bode zgornji del časoma železen. G. Goršič nasvetuje most čisto zidati, g. Horak ga podpira ter naznani, da ne bo glasoval, ker se niso predložili natančni načrti.

G. Bürger priporoča železen most. G. Supan vpraša, če se more reč odložiti. Poročevalec g. Ziegler odgovarja, da most je jako slab, kedaj pa da se bo podrl, tega on ne ve. Sprejme se predlog odsekov, s pristavkom Potočnikom. — Poročilo o mostu v Štepani vasi se vzame na znanje.

VI. V krajni šolski svet so bili od večine izvoljeni t-le gospodje: Mahr, Čuber, Leskovic, Linhart, Epih, za namestnika izmed učiteljev pa Gariboldi in Zupančič. Ker je bila osma ura že odbila, sklenila se je seja, ostale reči pa so se odložile za prihodnjo sejo.

(Občni zbor kmetijske družbe) bo v sredo 22. t. m. v dvorani mestne hiše in se začne ob 9. uri dopoldne. Program obravnava: 1. Začetni govor predsednikov. 2. Poročilo o delovanju glavnega odbora. 3. Predlog družbenega računa za l. 1875 in proračuna za l. 1877. 4. Poročila in predlogi podružnic in predlogi posameznih družbenikov, gledé na § 19. družbenih pravil. 5. Poročilo o oskrbovanju družbenega vrta. 6. O potrebi deželne postave za povzdigo živinoreje v tem oziru, da bi se le licencirani junci smeli za plemo rabiti. 7. O gozdnih in pašnih razmerah v okraji radoljskem. 8. Želje o vspešnem obdelovanju močvirja in odstranjenju poglavitnih zaprek. 9. Volitev 4 udov glavnega odbora. 10. Volitev častnih in dopisovalnih družbenih udov.

(Sokolski večer) bo drevi v gostilnici ljubljanske čitalnice s prav mikavnim programom, na katerem je med drugim komičen dvospev in predstave živih zastavic po slovenskih pregovorih. Ni dvomiti, da bodo vsi prostori polni. — Tudi se je sestavilo društvo, ki vsak teden po enkrat tarčo strelja v čitalnici. Nadejati se je tedaj v čitalnici živahnega pozimskega življenja.

(Za blazne) boljšega stanu se je v norišnici na Studencu pri Vevčah napravila posebna soba z lepim pohišjem. Kdor želi kakega takega bolnika v bolnišnico spraviti, naj se obrne do opravništva deželnih dobrodelnih naprav v Ljubljani, kjer izve tudi pogoje zaradi sprejema in plačila.

#### Razne reči.

— Duhovske premembe v ljubljanski škofiji: Č. g. Jurij Zorc je včeraj inštaliran za krško faro. Č. g. Jakob Sušnik gre od Stare cerkve v Črnomelj, č. g. Peter Mohar iz Predoselj v Mengeš, č. g. Mavricij Šarabon iz Kranjske gore v Predoslje.

— Metelkova vstanova šestim ljudskim učiteljem, ki se odlikujejo v pravosti, pridnosti, v slovenščini in sadjereji, po 42 gl., se razpisuje do konca novembra. Prošnje oddajajo potem c. k. okrajne šolske gosposke dež. šl. vladi.

— Glasoviti morilec pismonoše Guge, Enrico pl. Francesconi, je bil v četrtek 16. t. m. od porotnikov krivega spoznan in od sodnije na vislice obsojen.

— Novi sejmi. Odbor kmetijske družbe je sklenil c. k. deželni vladi priporočiti dovoljenje naprošenih 4 novih sejmov v Semiču in Smeledniku.

— V cestni odbor vrhniški je deželni odbor za svojega zastopnika imenoval horjulskega župana Primoža Čepona.

— Zmrznil je 10. t. m. v Ravnah na Notranjskem neki 47 let star Matej Justin iz Radolice.

— V žensko kaznilnico v Begnjah so 16. t. m. pripeljali zopet 50 jetnic iz Lankovca.

— Turški red Medjidije. Kakor „Obzor“ poroča, je več Rusov, Talijanov in Nemcev turški vladi nazaj poslalo red Medjidije z dotičnimi pismi vred, češ, da se nikakor ne morejo kinčati z redom, ki se je podaril Ahmetagi, ubijalcu onih 5000 Bulgarov v Bataku. Gospodi konzuli velikih vlad na Turškem, pravi „Obzor“, imajo skoraj vsi ta red. Hočejo li oni obdržati odlikovanje, s katerim je turška vlada obdarovala in odlikovale ubijalce, požigovalce in postopače čerkeske? In dotične velevlasti mar menijo, da je tako odlikovanje dostojno njihovim konzularnim zastopnikom in poslanskim vradnikom?

#### Umrli so:

Od 15. do 16. nov. Matej Dolinar, del. o., 14 m., za drisko. Ana Japelj, gostinja, 56 l., v boln., za omehčanjem možganov. Helena Kern, kajž., 54 l., v boln., za vtriplj. pljuč. Jožef Vidic, vrvarja otrok, 6 t., za pljučnico. Leopold Erzar, kovača otrok, 7 d., za škrlatnico. Jožefina Higersberger, inžen. hči, 9 l., za davico.

#### Telegrafične denarne cene 17. novembra.

Papirna renta 60.60 — Srebrna renta 65. — — 1860letno državno posojilo 108. — — Bankine akcije 822 — Kreditne akcije 193.40 — London 125.80 — Srebro 109.75 — Ces. kr. cekini 5 94 1/2, 20frankov 6.02

#### Denarstvene cene. 16. novembra.

| Državni fond.                                  | Denar. | Blago. |
|------------------------------------------------|--------|--------|
| 5% avstrijska papirna renta . . . . .          | 161.25 | 161.40 |
| 5% renta v srebru . . . . .                    | 66 10  | 56.25  |
| Srečke (lozi) 1854. l. . . . .                 | 103.50 | 104. — |
| „ „ 1860. l. celi. . . . .                     | 108 50 | 109. — |
| „ „ 1860. l. petinke . . . . .                 | 116. — | 117. — |
| Premijski listi 1864. l. . . . .               | 130. — | 131. — |
| Zemljiščine odveznice.                         |        |        |
| Štajarske po 5% . . . . .                      | 96.50  | 96.75  |
| Kranjske, koroške in primorske po 5% . . . . . | 93 —   | 96. —  |
| Ogerske po 5% . . . . .                        | 75.50  | 74.50  |
| Hrvaške in slavonske po 5% . . . . .           | 84. —  | 86. —  |
| Sedmograške po 5% . . . . .                    | 72 50  | 73.25  |
| Delnice (akcije).                              |        |        |
| Nacionalne banke . . . . .                     | 831. — | 833. — |
| Unionske banke . . . . .                       | 49 25  | 49.75  |
| Kreditne akcije . . . . .                      | 142. — | 142.20 |
| Nižoavstr. eskomptne družbe . . . . .          | 665. — | 675. — |
| Anglo-avstr. banke . . . . .                   | 70.25  | 70.75  |
| Srečke (lozi).                                 |        |        |
| Kreditne po 100 gld. a. v. . . . .             | 158.50 | 59. —  |
| Tržaške „ 100 „ k. d. . . . .                  | 118. — | 119. — |
| „ 50 „ „ „ . . . . .                           | 56. —  | 56 50  |
| Budenske „ 40 gld. a. v. . . . .               | 29. —  | 29.50  |
| Salmove „ 40 „ „ „ . . . . .                   | 40 26  | 40.75  |
| Palfi-jeve „ 40 „ „ „ . . . . .                | 28 75  | 29.25  |
| Clary-jeve „ 40 „ „ „ . . . . .                | 29 50  | 30. —  |
| St. Genois „ 40 „ „ „ . . . . .                | 34. —  | 34.25  |
| Windischgrätz-ove „ 20 „ „ „ . . . . .         | 26 75  | 27.25  |
| Waldstein-ove „ 40 „ „ „ . . . . .             | 22 75  | 23.25  |
| Srebro in zlato.                               |        |        |
| Ces. cekini . . . . .                          | 6 02   | 2 03   |
| Napoleonsd'or . . . . .                        | 9.99   | 10. —  |
| Srebro . . . . .                               | 109 25 | 109.50 |

## „THE GRESHAM“

zavarovalno društvo na življenje v Londonu.

Sedež podružnice za Avstrijo je na Dunaju, Opernring šte. 8.

Aktiva društva znašajo nad 53,000.0000 frnk. Letni dohodki na premijah in obrestih 30. jun. 1875 11,851.351 „ Za zavarovanja na življenje in odkupljenja je društvo od vstanovitve (1848) izplačalo nad 62,000.000 „ V zadnji 12 mesečni dobi se je društvu stavilo za novih ponudeb, in v zadnjih 21 letih stavljenje ponudbe zdaj skupaj znašajo več ko 720,000.000 „

Razglede in vsakotera pojasnila daje zastopništvo za Kranjsko, Koroško in Spodnje Štajarsko v Ljubljani pri gosp. Valentinu Zeschko-tu, agenti po deželi in podružnica za Avstrijo (66—3)

na Dunaju, Opernring št. 8.